

Gyűjthető múlt

GHERDÁN Katalin

Magyarhoni Földtani Társulat, Oktatási és Közművelődési Szakosztály
gherdankata@hotmail.com

Mi a közös a lilatönkü pereszkében és a compóban? Látszólag nem sok. Ha azonban elkezdünk utánuk kutatni az interneten, hamar rájövünk, hogy mindkettőt — számos más növény- és állatfajjal együtt — az év fajának választották 2016-ban. Magyarországon 1979 óta szavazhat a nagyközönség az év madarára, 1996 óta az év fájára, 2015-ben pedig már az év algája megválasztásában is részt vehettünk.

A Magyarhoni Földtani Társulat — visszanyúlva 1848-as alapításának és korai működési időszakának szelleméhez — sok éve törekszik közönségkapcsolatainak megújítására. Ezt célozza 2015-ben indított Gyűjthető múlt programja, amellyel, az Év ősmaradványának és az Év ásványának megválasztásával, az év fajai mozgalomhoz csatlakozik. A programsorozat elindítását PALOTÁS Klára tagtársunk (Magyar Földtani és Geofizikai Intézet) kezdeményezte. A javaslatot az Elnökség és a Választmány támogatta, sőt, néhány hónappal később, az Év nyersanyaga programelemmel bővítette ki. A programok tervezését és megvalósítását a tématerületeket művelő szakosztályok közreműködésével, az Oktatási és Közművelődési Szakosztály koordinálta az elmúlt egy évben.

A program közvetlen célja a közoktatásunkban lassan hetven éve mostohagyerekként kezelt földtani értékeink társadalmi megbecsülésének elősegítése a földtudományi ismeretterjesztés, a nagyközönség érdeklődésének felkeltése révén. Szeretnénk, ha laikus érdeklődők és szakemberek tudnának közös nyelvet találni, egy-egy alkalommal szoros együttműködésben dolgozni.

Hogyan próbáljuk elérni mindezt?

A program megvalósításának első lépcsőjeként arra kérjük évente az érdeklődőket, hogy internetes szavazással válasszák ki a szakosztályok által felkínált lehetőségekből, melyik legyen az az ásvány, ősmaradvány és ásványnyersanyag, amelyről a következő évben többet szeretnének megtudni. A 2015-ös szavazás eredménye a gránát (vs. barit és pirit), a Nummulites (vs. kavicsfogú álteknős, komlói

magvaspáfrány) és a perlit (vs. andezit, lignit) lett. Mindhárom nyertes Magyarországon is megtalálható, sőt, a földtudományokban kevésbé jártasak is könnyen gyűjthetik. Ezért is lett a 2016-os program címe „Gyűjthető múlt”. A gránát és a Nummulites a Földtudományos Forogaton mutatkozott be a nagyközönségnek, a perlit tavasszal csatlakozott hozzájuk (1. kép). A „nyertesek” pedig egész évben jelen vannak a társulat programjain, de lehet velük találkozni az országos médiában is.

A programsorozat az ismeretterjesztés klasszikus és modern eszközeit kombinálja, de intenzíven épít a múzeum-pedagógiára is.

2016-ban a programban résztvevő kollégák ismeretterjesztő írásokat jelentettek meg magazinokban (KÓTHAY

1. kép. BAKSA Csaba, a Magyarhoni Földtani Társulat elnöke bemutatja a 2016-os Év ásványát és ősmaradványát a nagyközönségnek. Földtudományos Forogató, Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, 2015. november 7.

2016, TÓTH & VIRÁG 2016), folyóiratokban (FÖZY 2016, GHERDÁN 2016, KECSKEMÉTI 2016a, 2016b, KÓTHAY & WEISZBURG 2016, PAPP 2016) blogbejegyzéseket tettek közzé (PAPP Gábor írásai a Magyar Természettudományi Múzeum blogján), interjúkat adtak (WEISZBURG Tamás és VIRÁG Attila interjúja a Szertárban), előadásokat tartottak, mini kiállításokat készítettek, és rövid, érdekes történeteket publikáltak szórólapok formájában. Az év ásványi nyersanyagáról az Élet és tudomány c. folyóiratban jelent meg cikk.

Programunk számára weboldalakat hoztunk létre, ahol a közönség, minden a témában megjelent ismeretterjesztő írást, rádióinterjút elérhet, informálódhat programjainkról, vagy akár Év ásványa, Év ősmaradványa pólokat, kítűzőket vásárolhat. Facebook-csoportokat (Év ásványa, Év ősmaradványa, Év nyersanyaga) működtetünk, ahol aktuális programjaink népszerűsítése mellett rövid, érdekes híreket teszünk közzé.

A programsorozat hangsúlyos eleme Legyél te is természettudós! című játékos, interaktív foglalkoztató programunk, amit az élményalapú ismeretszerzés jegyében az általános iskolás korosztály számára dolgoztunk ki. A múzeumpedagógiai módszereken alapuló foglalkoztató programot az elmúlt hónapokban több nagyrendezvényen (34. Miskolci Nemzetközi Ásványfesztivál, MTA Geonap, Millenárius Ásványbörze, Budapesti Nemzetközi Ásványbörze), partnerintézményi rendezvényen (Föld napja, Múzeumok éjszakája, Kutatók éjszakája, Geotóp napok), és általános iskolában nagy közönségsikerrel mutattunk be (2. kép). További fontos célunk, hogy a közösségi terekben aktív kamasz korosztályt is elérjük. Ez a középkorú fiatalok azonban nemcsak célközönsége programjainknak, de a megvalósításba is bevonjuk őket: rendezvényeink lebonyolítását iskolai közösségi szolgálatos diákok is segítik.

A program megvalósításába társulati tagjaink egyénileg, alkalmi csoportokban, vagy intézményeiken keresztül kapcsolódhatnak be. A közös munkában múzeumok (Magyar Természettudományi Múzeum és filiáléi, ELTE TTK Természettudományi Múzeum, Kuny Domokos Múzeum, Pásztói Múzeum, Magyar Földtani és Geofizikai Intézet Gyűjteményi Főosztály), felsőoktatási intézmények (ELTE, Miskolci Egyetem, Szegedi Tudományegyetem, Budapesti Műszaki Egyetem), és társadalmi szervezetek (Hantken Miksa Alapítvány) vesznek részt.

Ez a széleskörű, különböző szinteken megvalósuló együttműködés az, amiben a kezdeményezés gyökeresen eltér a korábbi társulati kísérletektől, és ez az, ami reményt ad arra, hogy egy sikeres és fenntartható eszközt sikerült találni céljainkhoz. Azt reméljük, hogy a program segítségével nemcsak szakember és laikus érdeklődő kerülhet közelebb egymáshoz, de múzeum és közönség, szakember és pedagógus, vagy akár két intézmény is.

A program várhatóan nem csak a társulat közönségkapcsolatait és az intézmények közötti együttműködéseket fogja erősíteni, de már középtávon is pozitívan hat majd vissza a szakmai munkára (például múzeumi gyűjteményes stratégia alakítása, oktatásmódszertan) és a nagy-

2. kép. Legyél te is természettudós! interaktív foglalkoztató program az Év ásványa, a gránát, és az Év ősmaradványa, a Nummulites jegyében. Gyűjthető múlt családi nap, Kuny Domokos Múzeum, Tata, 2016. október 1.

közönség, civil szervezetek, informális közösségek intézményi működésben való szerepvállalásának erősítésével elősegíti a partner intézmények társadalmiasítását is.

A közösségkapcsolatok erősödését már az idei, október 31-ig tartó szavazás alkalmával is volt lehetőségünk lemérni: weboldalunkon és facebook-oldalainkon közel három-háromezren szavaztak egy ásvány- és egy ősmaradványjelöltre, azaz egy nagyságrenddel több érdeklődőt sikerült megszólítanunk, mint az elmúlt évben.

Ebben az intenzív ismeretterjesztő munkán kívül annak is szerepe volt, hogy idén a szakmai közösség a megvalósítás közel egy éves tapasztalataira építve tudta kiválasztani jelöltjeit. A földtudományok a köztudatban élő, jó esetben semleges, de gyakran negatív megítélése miatt, igyekeztünk olyan jelölteket állítani, amelyek nem teljesen ismeretlenek a nagyközönség számára, látványosak, és Magyarországon is több helyütt előfordulnak. Fontos szempont volt az is, hogy bármelyik nyertes esetén legyen lehetőségünk interaktív foglalkoztató program kidolgozására, amelynek egyes elemeit akár egy általános iskolai tanító is meg tudja valósítani iskolájában. A következő néhány évben várhatóan még ez a megközelítés fog érvényesülni a jelöltállításnál.

Ideai tapasztalataink alapján azt is látjuk, mik azok a sikeres programelemek, amelyek a rendelkezésre álló humán és anyagi erőforrások figyelembevételével hosszú távon is fenntarthatók: rövid, népszerűsítő történetek közzététele, interaktív foglalkoztató programok megvalósítása, népszerűsítő könyvjelezők terjesztése.

A fenntarthatóságnak fontos eleme a finanszírozás. A programnak keretet adó elemeket (pl. arculat) a társulat saját forrásból finanszírozza. A megvalósításhoz a humán erőforrást a programban résztvevő társulati tagok önkéntes munkája biztosítja, míg a dologi kiadásokat igyekszünk pályázati forrásból előteremteni. A programsorozat hang-

súlyos, gyermekeket, fiatal felnőtteket célzó elemei indokoltá teszik, hogy a társulat Alapszabályát ifjúsági célok megvalósításával bővítsük. Ez várhatóan lehetőséget ad majd további pályázati források elérésére.

A programot azonban elsősorban a benne dolgozó kollégák ötletei és lelkes munkája tartja életben.

Társulatunk minden tagját biztatjuk, csatlakozzon hozzánk, kapcsolódjon be a programba: vegyen részt az évenkénti szavazásban, és ha teheti, önkéntes munkájával is segítse a megvalósítást. Nemcsak az ifjúságra és az aktív dolgozókra, de nyugdíjas tagtársainkra is számítunk!

Irodalom

- FŐZY I. 2016: Az év ősmaradványa: a Nummulites. — *Természet Világa* **147/1**, 7–8.
- GHERDÁN K. 2016: Gyűjthető múlt, a Magyarhoni Földtani Társulat új közönségprogramja. — *Geoda* **26/1**, 3–6.
- KECSKEMÉTI T. 2016a: Egy aranyérmes ősmaradvány-gyűjtemény két aranykora. — *Természet Világa* **147/1**, 9–10.
- KECSKEMÉTI T. 2016b: Az Év ősmaradványa, 2016: a Nummulites. — *Honismeret* **2016/2**, 88–89.
- KÓTHAY K. 2016: Az év ásványa, 2016: a gránát. — *A Földgömb január-február*, 11–15.
- KÓTHAY K. & WEISZBURG T. 2016: Ragyogás, tűz, színek. Az év ásványa, 2016: a gránát. — *Honismeret* **2016/2**, 86–87.
- TÓTH E. & VIRÁG A. 2016: Az év ősmaradványa, 2016: a Nummulites. — *A Földgömb április*, 3–9.
- PAPP G. 2016: Az év ásványa: a gránát. — *Természet Világa* **147/1**, 73–75.
- VÉSZTŐI Z. 2016: Zempléni ásványok nyomában. Az ezerarcú békasó [perlit]. — *Élet és Tudomány* **71/44**, 1385–1387.

Internetes források:

<http://www.evosmaradvanya.hu/>

<http://www.evasvanya.hu/>

<http://www.evnyersanyaga.hu/>

http://mttmuzeum.blog.hu/2016/06/01/az_ev_asvanya_a_granat_1_resz

<http://www.szertar.com/podcast/erre-szavazz-ha-meg-akarod-szivatni-a-geologusokat/>

